

بسم الله الرحمن الرحيم

حوزه علمیه فاطمه الزهرا آبادان - خوزستان

عنوان مقاله:

تحلیل و بررسی الگوهای ارتباطی در خانواده متعالی

استاد راهنما:

سرکار خانم مائده یار شریفی

نویسندگان:

راضیه ناخدا زاده

زینب سلیمانی

هاجر فجری

چکیده:

خانواده نخستین خشت بنای جامعه است از این رو تحکیم بنیان خانواده عامل مهمی در ایجاد یک جامعه سالم است خانواده در عصر کنونی با چالش‌های فراوانی روبرو است چالش‌هایی که می‌تواند ارکان خانواده را متزلزل کند و سلامت روانی افراد را به خطر اندازد و در پی آن کارکرد بهینه افراد در جامعه را نیز کاهش دهد. اگر هر یک از اعضای خانواده با الگوهای ارتباطی صحیح آشنا شوند و آن‌ها را در زندگی به کار گیرند تضمینی برای تعالی و پایداری خانواده ایجاد می‌شود. پژوهش حاضر با رویکرد توصیفی تحلیلی به روش کتابخانه‌ای از طریق مؤلفه‌های روان‌شناسی و اسلامی همچون آیات قرآن و نهج‌البلاغه و روایات به بررسی و تحلیل الگوهای ارتباطی پرداخته است، نتایج پژوهش نشان داد که از میان الگوهای ارتباطی کلامی گفت و شنود بهترین تأثیر را در رسیدن به خانواده متعالی دارد، همچنین طبق قرآن و روایات و مؤلفه‌های روان‌شناسی بهترین نوع ارتباطات غیرکلامی شامل احترام و مدارا، خوش‌بینی در روابط، حسن خلق و احترام اعضا به یکدیگر میباشد و میتوانند بهترین تأثیر را در روابط زوجین و والدین و فرزندان داشته باشد.

کلید واژه ها :

خانواده ، الگوهای ارتباطی، خانواده متعالی.

مقدمه:

سلامت و سعادت جامعه به سلامت و پویایی نظام خانواده وابسته است و سلامت تعادل و تعالی نظام خانواده نیز به کیفیت روابط زن، شوهر، والدین و فرزندان بستگی دارد. امروزه در کمتر خانواده ایرانی والدین و فرزندان دور هم جمع می‌شوند و درباره موضوعات مختلف با هم گفتگو و بحث می‌کنند و نظرهای همدیگر را راجع به موضوعات مختلف جویا می‌شوند. اگر گفت‌وگوی کوتاهی هم شکل می‌گیرد بیشتر با هدف اطلاع‌رسانی است نه بحث و گفت‌وگویی واقعی و طولانی درمورد یک موضوع و این درحالی است که خانواده نخستین کانون شکل‌گیری و تجربه کمیت و کیفیت ارتباطات میان فردی است. (طیبی 1399)

اعضای خانواده از طریق سازوکار ارتباطات میان فردی نیازها، خواست‌ها، عواطف، نگرانی‌ها، دغدغه‌ها، تجربه‌ها، افکار، دیدگاه‌ها و احساسات خود را با یکدیگر در میان می‌گذارند، مشورت می‌کنند و تصمیم می‌گیرند از این رو یکی از مهم‌ترین مشکلات خانواده‌ها الگوهای ارتباطی است. منظور از الگوهای ارتباطی خانواده چگونگی تعامل بین اعضای خانواده برای رسیدن به عقاید مشترک و نحوه اتخاذ تصمیم‌هایی توسط خانواده می‌باشد؛ نوعی ساختار علمی از دنیای ظاهری خانواده است که براساس ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر و اینکه اعضا چه چیزی به یکدیگر می‌گویند؛ چه کاری انجام می‌دهند و چه معنایی از این ارتباطات دارند تعریف می‌شود. (منصور ساعی، 1401)

افزایش روزافزون تعارض‌های زناشویی در دنیای معاصر و خطر بروز جدایی به دلیل بحث و جدل کردن خیانت، دروغ گفتن، پنهانکاری و یا اختلالات روانی در فرزندان از قبیل؛ لجبازی، بی‌احترامی و روی آوردن به سبک زندگی غلط که در نتیجه‌ی الگوهای ارتباطی ناسالم است و اثرات منفی آن بر سلامت روانی زوجین و فرزندان آن‌ها موجب می‌شود تا مشاوران و خانواده درمانگران نظریه‌ها و رویکردهایی را برای کمک به زوجینی که دچار طلاق عاطفی شده و یا والدینی که در تربیت فرزندانشان با مشکل روبرو هستند؛ ارائه دهند (عسکری اصغری گنجی، 1401).

اهمیت موضوع این مقاله از آن جهت است که با توجه به این که برجسته‌ترین کارکردهای خانواده جامعه‌پذیری، بازتولید، درونی کردن و مبادله‌ی عقاید، ارزش‌ها و هنجارها است و از آنجایی که از طریق فرایند ارتباطات و تعاملات میان فردی این مسئله صورت عینی می‌گیرد، لذا ضروری است نوع و کیفیت ارتباطات میان فردی در خانواده به شیوه‌ای کیفی و دقیق بررسی شود تا براساس نتایج بدست آمده از آن بتوان به طرح راهبردهای دقیق برای نهادهای سیاست‌گذاری در کشور در جهت تقویت ارتباطات مطلوب پرداخت (ساعی، 1401).

مقاله‌های زیادی در زمینه خانواده و الگوهای ارتباطی آن نوشته شده است اما این مقاله درصدد است الگوهای ارتباطی را با توجه به مولفه های روان شناسی، جامعه شناسی و منابع اسلامی بررسی کرده و به صورت جزئی به تحلیل هر کدام بپردازد.

مبانی نظری:

۱- تعریف الگوی ارتباطی:

یکی از مدل های مطرح در خانواده که به تعاملات در خانواده و نقش آن در سازگاری مؤثر با محیط پرداخته است مدل الگوی ارتباطی خانواده است (مام شریفی و همکاران ۱۴۰۰). خانواده همواره به عنوان مهم ترین سیستم انسانی مورد توجه بوده است؛ خانواده سیستمی قانون گذار تعریف می شود که اعضای آن به طور مداوم در حال تعریف مجدد ماهیت روابط خود بر مبنای الگوی ارتباطاتشان هستند (آپد گراف و پرز برنا ۲۰۲۳). درواقع شناخت انواع مختلف الگو و سبک های ارتباطات خانوادگی علاوه بر توصیف و پیش بینی و توضیح عملکرد خانواده به توصیه ها و تجویزهای مربوط به آن کمک می کند (بریشویت و ساتر ۲۰۲۲).

ریشه بسیاری از نابهنجاری ها را می توان در روابط حاکم در فضای خانوادگی جست و جو کرد و این مسئله می تواند در انعکاس رفتارهای فرزندان در بیرون از خانواده مشهود باشد. (گار هام و همکاران ۲۰۲۳). الگوهای ارتباطی بیشتر از این که یک خصیصه شخصیتی باشد، حاصل تجارب ناشی از تعاملات خانوادگی است (مک نیلی و گتینگز ۲۰۲۲) اصولاً مفهوم الگوی ارتباطی خانواده ساختار علمی از دنیای ظاهری خانواده است که براساس ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر و این که اعضا چه چیزی به یکدیگر می گویند و چه کاری انجام می دهند و این که چه معنایی از این ارتباطات دارند؛ تعریف می شود. یکی از مهم ترین سازه های مربوط به خانواده را الگوی ارتباطی خانواده معرفی کردند و این مسئله از آن جهت است که الگوی ارتباطی خانواده یکی از کارکردهایی است که قادر به تأثیرگذاری بر فرزندان است به عبارت دیگر الگو ارتباطی خانواده ساختار ارتباطی از دنیای خانواده است که براساس ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر تعریف می شود (کوئر نروفیتتر پاتریک، 2002a)

۲- چیستی خانواده متعالی :

نهاد خانواده یکی از اصیل ترین و قدیمی ترین نهادهایی است که اجتماع بشر آن را تجربه کرده است خانواده نهادی است که یکی از طبیعی ترین و پایدارترین نیازهای انسان را به صورتی تعریف شده تأمین می کند؛ همچنین کوچک ترین و مهم ترین نهاد جامعه است؛ کوچک ترین به جهت کمیت اعضا و مهم ترین به لحاظ کیفیت (جایگاه خانواده در غرب 1386).

انسان موجودی بسیار پیچیده با ابعاد گوناگون است که تداوم حیات آن به تعادل و بقای این ابعاد بستگی دارد. (خانواده متعالی عباسی ۱۴۰۱) خانواده یکی از مهم‌ترین نهادهای جامعه و شکل‌دهنده شخصیت آدمی است. مطلوبیت، رضایت، خشنودی، کیفیت و کارکرد بهینه خانواده از موارد تأثیرگذار بر رشد، شکوفایی و پیشرفت اعضای آن است؛ وقتی الگوی خانواده برای رسیدن به هدف سودمند باشند خانواده از لحاظ کارکرد کارآمد می‌شود و وقتی الگوهای خانواده سودمند نباشد تعاملات همراه با استرس و رفتارهای بیمارگونه صورت می‌گیرد و خانواده ناکارآمد خواهد بود.

خانه نخستین مکان در مسیر زندگی اجتماعی افراد است و باید به گونه‌ای باشد که روح آرامش، تعادل و تعالی را در اعضای خود ایجاد کند؛ وجود محیطی گرم با روح بالنده در خانواده تکیه گاه مطمئنی برای اعضای خود است و سلامت روحی روانی افراد را تضمین میکند در نتیجه دستیابی به جامعه سالم در گرو سلامت خانواده، و خانواده سالم در گرو برخورداری افراد آن از سلامت روانی و داشتن ارتباطات مطلوب با یکدیگر است.

توجه به خانواده و تلاش در جهت رفع مشکلات و معضلات این سازمان بنیادی، می‌تواند نوید بخش جامعه‌ای ارزشمند و متعالی باشد. توانایی سازگاری با تغییر نشان‌دهنده عملکرد سالم خانواده است؛ عملکرد صحیح خانواده، می‌تواند به اعضای آن برای کنار آمدن با شرایط نامناسب زندگی، موقعیت‌های ناگوار و استرس‌زا که سلامت اعضای آن را به مخاطره می‌اندازد، کمک‌کننده باشد (ابویی ۱۴۰۳).

با توجه به جهان‌بینی توحیدی که در وجود همه مسلمین است و با استفاده از منابع اسلامی بالاخص کتاب شریف قرآن می‌توان شاخصه‌ها و ویژگی‌های روشن و بارزی برای خانواده متعالی ذکر کرده و به بیان راه‌های رسیدن به آن پرداخت. در این کنکاش و بررسی می‌توان بهترین راه‌ها را برای رسیدن به خانواده متعالی از نظر شرع استخراج نمود و به کاربرست. فلسفه تشکیل خانواده در این است که طبق قاعده الهی انسان‌ها طوری آفریده شدند که جفت خواهی به سرشت آفرینش آن‌ها برمی‌گردد؛ خداوند در قرآن چنین می‌فرماید {وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا}. (ما شما را جفت جفت آفریدیم برابری زن و مرد نشان دهنده ی این است که این دو کامل کننده یکدیگرند و با وجود هر یک دیگری به کمال رسیده و در کنار هم به آرامش میرسند).

خداوند می‌فرماید: (و از نشانه‌های او این است که از خودتان همسرانی برای شما آفرید تا بدان آرام گیرید و میانتان دوستی و رحمت نهاد آری در این برای مردمی که می‌اندیشند قطعاً نشانه‌هایی است) سوره ی روم آیه ی (۲۱). از دیدگاه قرآن اصولاً خلقت موجودات، از جمله انسان‌ها به صورت زوج است که به حسب فطرت در پی یافتن مکمل و نیمه دیگر خود هستند تا به آرامش، کمال و مودتی که خداوند وعده داده است برسند. البته در این میان در وجود هر انسانی به صورت ویژه زمینه‌ای از مودت و رحمت وجود دارد که تجلی‌گاه آن فقط محیط خانواده است؛ اما آن سکونی که قرآن وعده‌اش را می‌دهد تنها در نهاد مقدس خانواده است که

که حسن خلق با هر یک از این مصداق ها یک بُعد از روابط را پوشش می‌دهد. (خطیب، ۱۴۰۰ ص ۳۲)

۳- همکاری در خانواده :

تعاون و همکاری در خانواده به معنای مشارکت در تمام امور خانواده است همکاری در خانواده به دو صورت فیزیکی و مشارکت در تصمیم‌گیری است. همکاری سبب می‌شود که بار مسئولیت‌ها بر دوش یک نفر نباشد و صمیمیت و همدلی نیز بیشتر می‌شود. در برخی از خانواده‌ها افراد با خود برتر بینی کمک در امور منزل را کسر شان و مناسب شخصیت خویش نمی‌دانند در صورتی که در خانواده متعالی افراد با کمال فروتنی و بدون هیچ‌گونه ناراحتی در تمامی امور حتی کارهای منزل همکار یکدیگر هستند.

نظام خانواده از دیدگاه اسلام ضمن تعیین نقش اعضای خانواده، حیطه و مرز رفتار هر یک از اعضا را مشخص ساخته و تبادل نظر میان آن‌ها را تسهیل می‌کند. در این میان، برای هر یک از اعضا حقوق و وظایف ترسیم می‌کند تا کارآمدی نظام خانواده دوچندان شود. (الگوی ساختار قدرت در خانواده ص ۲۰) در تعیین ملاک مسئولیت‌ها و وظایف، دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد؛ برخی روان‌شناسان بر این باورند که تعیین مسئولیت‌ها و وظایف اعضا و شکل‌گیری الگوها، براساس محیط تربیتی زن و شوهر است. برای مثال، اگر زن و شوهر هر دو در نظام پدرسالارانه پرورش یافته باشند، برای هر دو کاملاً طبیعی است که شستن ظرف و وظیفه زن است. اما برخی معتقدند این نقشه‌ها حاصل توافقی لفظی و عرفی میان زن و شوهر هستند.

با در نظر گرفتن دیدگاه اسلام، به نظر می‌رسد تعیین نقش‌های زناشویی با هدف کارآمدی و سعادت‌مندی خانواده، مسیری روشن‌تر را خواهد پیمود. این اهداف در سایه‌ی سه ملاک پای‌بندی به ارزش‌ها، تفاوت‌های جسمانی و روانی و توافق طرفین، دست‌یافتنی هستند. چنان‌که با راهنمایی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) براساس حفظ ارزش‌ها، سازگاری مسئولیت‌ها با روحیات و ویژگی‌های زن و مرد و توافق متقابل کارهایی بیرون از خانه به حضرت علی (علیه السلام) و کارهای داخل خانه به حضرت زهرا (سلام الله علیها) سپرده شد. (قرب الاسناد ص ۵۲، ح ۱۷۰؛ بحارالانوار ج ۴۳، ص ۸۱).

ویژگی‌های خانواده کارآمد:

خانواده را به لحاظ توان مدیریت تعارض‌ها و مشکلات، می‌توان به خانواده کارآمد و ناکارآمد دسته‌بندی کرد. خانواده کارآمد و بلند، ویژگی‌هایی دارد که آن را از دیگر نظام‌های اجتماعی متمایز می‌سازد. در این بخش بر آنیم تا با تکیه بر الگوی ارتباطی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و امامان معصوم (علیهم السلام) با همسران و فرزندان خویش به ویژگی‌های خانواده‌ای کارآمد اشاره کنیم.

الف_ تعهد در برابر یکدیگر:

یکی از ویژگی‌های خانواده‌ای کارآمد، تعهد داشتن در قبال تأمین آرامش دیگر اعضای خانواده است. در خانواده‌های کارآمد، اعضا نه تنها خود را وقف آسایش خانواده بلکه برای رشد و تعالی هر یک از اعضای آن تلاش می‌کنند امام علی(علیه السلام) در بیان رفتارش با حضرت فاطمه (سلام الله علیها) فرمود: «به خدا سوگند که تا زنده بود، نه او را عصبانی کردم و نه به کاری مجبورش ساختم؛ او نیز مرا عصبانی نساخت و در کاری از من نافرمانی نکرد. هنگامی که به او نگاه می‌کردم، غم‌ها و اندوه‌ها از من برطرف می‌شد» (کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۶۳: المناقب، خوارزمی، ص ۳۵۳، ح ۳۶۴؛ بحارالانوار، ج ۴۳ ص ۱۳۴، ح ۳۲).

متعهد بودن در قبال خانواده، مبنای صرف زمان و نیروی اعضای خانواده برای فعالیت‌هایی است که به نحوی به خانواده مرتبط می‌شوند. تعهد، یعنی وفادار ماندن به خانواده و اعضای آن، هنگام غم و شادی و وقایع خوشایند و ناخوشایند زندگی. تعهد هم بر مبنای احساس و عاطفه و هم بر پایه قصد و نیت استوار است. همسران و افرادی که درباره تعهد خود در قبال دیگران به بلوغ فکری لازم نرسیدند و رفتار دوسویه را ندارند در ازدواج و کار کردن دچار مشکل خواهد شد و در نتیجه این امر در بیشتر اوقات بی‌وفایی خواهد بود. (خانواده درمانی گلادینگ، ص ۴۹).

ب_ همکاری میان اعضای خانواده:

از مواردی که در خانواده سالم و کارآمد به چشم می‌خورد، روحیه تعاون و همکاری میان اعضای خانواده است، درحالی که مسئولیت و نقش هر عضو نیز مشخص است. داشتن روحیه همکاری و نداشتن تکبر، از ویژگی انسان‌های با ایمان است. پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: «هر کس از سه کار تکبر نوزد، مؤمن حقیقی است؛ خدمت به خانواده، نشستن با فقرا غذا خوردن با خدمتکارش. این کارها از نشانه‌های مؤمنانی است که خداوند در کتابش از آنان این گونه یاد کرده است: اینان مؤمنان حقیقی اند» (تاریخ مدینه دمشق ج ۶، صفحه ۲۹، ح ۱۳۹۶، الفردوس، ج ۳، صفحه ۶۲۹، ح ۵۹۶۸، کنز العمال، ج ۱، ص ۱۵۵، ح ۷۷۴).

از امام صادق(علیه السلام) نقل است که: «امام علی در کارهای خانه به حضرت زهرا کمک می‌کرد امیرمؤمنان که درود خدا بر او باد، هیزم و آب می‌آورد و جارو می‌کرد و فاطمه(سلام الله علیها) گندم یا جو آرد می‌کرد و خمیر آماده می‌کرد و نان می‌پخت».

ج_ مشخص بودن وظایف و نقش‌ها:

در نظام خانواده، هر یک از اعضا مسئولیت‌ها و وظایفی دارند که نشان از نقش مشخص و تعریف شده آن‌ها دارد. بر همین اساس، مسئولیت زن و مرد در نظام خانواده کاملاً مشخص خواهد بود. برای نمونه، مسئولیت

تهیه‌ی چیزهایی همانند خوراک، پوشاک و سرپناه که تکالیف ابزاری شمرده می‌شوند، بر عهده مرد نهاده شده و همسر و فرزندان در این زمینه نقشی ندارند. در برابر مدیریت خانواده که مسئولیت مردان است مدیریت خانه، یعنی پرورش اعضای خانواده برعهده‌ی زنان نهاده شده‌است. رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) در این باره چنین حکم کرده‌است، که دخترش فاطمه کارهای خانه را انجام بدهد و علی کارهای بیرون از خانه را. قرب الاسناد، ص ۵۲، المصنف، ابن ابی شیبہ، ج ۷، ص ۸، حلیه الاولیا، ج ۶، ص ۱۰۴).

نتیجه گیری:

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که نهاد خانواده به عنوان یکی از اساسی‌ترین ارکان جامعه بشری محسوب می‌شود به گونه‌ای که نقش بسیار مهمی در تعالی و سعادت جامعه و نابودی و زوال آن دارد. اهمیت مقاله از این رو است که انسان در جامعه زندگی می‌کند و نظام خانواده که کوچک‌ترین واحد اجتماعی است، اساس و زیرساخت جامعه محسوب می‌شود؛ بنابراین نحوه ی ارتباط گیری اعضای خانواده که شامل زوجین، والدین و فرزندان است نقش بسیار مهمی در تعالی جامعه دارد.

الگوهای ارتباطی در خانواده شامل الگوهای کلامی و غیرکلامی هستند، که در این پژوهش مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند. الگوهای کلامی شامل گفت و شنود همنوایی، جدلی و مناظری و تک‌گویی و نصیحت محور است. و الگوهای غیرکلامی همچون احترام و مدارا، همکاری، محبت، و حسن خلق.

نتایج پژوهش نشان داد که الگوی ارتباطی گفت‌و شنود اثر مثبت بر تعهد هویتی دارد؛ همچنین مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی نیز به‌طور مثبت و معنی‌دار را پیش‌بینی می‌کند. الگو ارتباطی گفت و شنود اکتشاف هویتی و مسئولیت‌پذیری فردی را به‌طور مستقیم و مثبت پیش‌بینی نمود.

جهت‌گیری گفت‌و شنود به معنای این است که خانواده‌ها تا چه میزان شرایطی را ایجاد می‌کنند که در آن افراد خانواده ترغیب به شرکت آزادانه در تعامل بحث و تبادل نظر درمورد حیطه گسترده‌ای از موضوعات شوند. ویژگی بارز خانواده‌های با گفت‌و شنود بالا داشتن روابط گرم صمیمی و آزاد درباره‌ی احساسات و مشورت با همدیگر است در این خانواده در جهت‌گیری گفت‌و شنود، افراد به خواسته‌ها و نیازهای یکدیگر تأکید و توجه می‌کنند و می‌دانند مورد پذیرش خانواده اند. به دلیل فراهم بودن فضای تعامل و گفتمان، انطباق و سازگاری تاب‌آوری و عملکرد مناسبی را دارا هستند بنابراین به دور از هرگونه تنش در روابط بین فردی به احقاق حق پرداخته و بیان احساس و فکر کنند.

در تبیین و توجیه تأثیر الگوی ارتباطی هم‌نوایی و مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی می‌توان بیان داشت که الگوی هم‌نوایی از طریق امر و نهی و آموزش به‌منظور آشنا کردن ارزش‌ها و هنجارها و نگرش‌های اجتماعی صورت می‌گیرد و سپس با تشویق و یا تنبیه توسط والدین انجام می‌شود.

در الگوی مناظره و جدلی، هدف پیروزی و غلبه بر دیگری است که با اتخاذ رفتار خصمانه و پیدا کردن ضعف همراه است، این الگو در خانواده متعالی مطرود است.

در الگوی تک‌گویی اشخاص انتظار دارند که دیگران شنونده و مجری دستور هایشان باشند و کم‌تر گوش شنوایی برای شنیدن نظرها و انتقادهای دیگران دارند این نوع الگو هم در خانواده متعالی مطرود است.

همچنین پس از بررسی‌های به‌عمل آمده به برخی از الگوهای ارتباطی غیرکلامی در خانواده متعالی که نقش مؤثری در سبک زندگی دارد می‌توان این موارد را بیان داشت که: احترام متقابل در محیط خانوادگی از اصول مهم استحکام روابط خانوادگی است؛ از جمله مصادیق احترام متقابل در خانواده را برحسب تعالیم دینی و طبق مؤلفه‌های روان‌شناسی می‌توان چنین بیان کرد: مشورت با یکدیگر، سپردن حل برخی مسائل به افراد خانه و مسئول نشان دادن آن‌ها، استقبال از یکدیگر و.. هنگام برقراری ارتباط نادیده انگاشتن اصل احترام، ضربه بزرگی به ماهیت رابطه وارد خواهد ساخت.

از دیگر نتایج پژوهش اصل حسن خلق است که یکی از اصول بنیادین روابط میان فردی است همچنین زمینه پذیرش هرچه بیشتر دیگران را فراهم می‌سازد و راه بهتر زیستن در میان یکدیگر را به ما نشان می‌دهد. همچنین با بررسی الگوی مهم دیگر در خانواده که همکاری است این نتیجه حاصل شد که، همکاری سبب می‌شود بار مسئولیت بر دوش یک نفر نباشد و صمیمیت و همدلی را نیز افزایش می‌دهد؛ بنابراین اسلام برای هر یک از اعضا، حقوق و وظایف ترسیم می‌کند.

اگر خانواده را سنگ‌بنای جامعه و نخستین کانون جامعه‌پذیری فرزندان بدانیم، لازم است تا نهادهای قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری کشور نظیر مجلس شورای اسلامی و همچنین معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری به اهمیت و درک الگوهای ارتباطی در خانواده در تنظیم و تدوین سیاست‌های خانواده همت گمارند؛ زیرا الگوی ارتباطات میان فردی خانواده بر کمیت و کیفیت روابط خانوادگی و روابط بین اعضای خانواده تأثیر می‌گذارد. ساخت خانواده به‌عنوان کوچک‌ترین خرده نظام اجتماعی ترکیبی از روابط و نشست در این ساختار نقش‌ها و روابط و تعامل اعضای آن بر مبنای آن ایجاد و حفظ می‌شود و توسعه می‌یابد. تجربه، کمیت و کیفیت الگوهای ارتباطی تعامل و روابط بین والدین و فرزندان و زوجین بر آینده اعضای آن تأثیر بسزایی دارد. اگر این الگوهای ارتباطی با تغییرات سایر ساختارهای جامعه همگام نباشد نمی‌توانند نقش‌آفرینی جدی در توسعه جامعه و شکل‌گیری نظام سالم اجتماعی داشته باشد

فهرست منابع و مآخذ:

قرآن کریم

نهج البلاغه

- ۱_ بانکی پور، امیرحسین، زن و خانواده، چاپ ۱۲، تهران انتشارات انقلاب اسلامی، تابستان ۱۴۰۲
- ۲_ خطیب، سید مهدی، مهارت‌های زندگی، چاپ ششم، قم، سازمان چاپ و نشر دار الحدیث، سال ۱۴۰۰
- ۳_ پندار، زینب، آزاد، اسفندیار، سهرابی، فرامرزی، تدوین مدل مسئولیت‌پذیری شخصی براساس الگوی ارتباطی خانواده در نوجوانان با نقش واسطه‌ای سبک‌های هویتی، شماره ۸۳، اردیبهشت ۱۴۰۲
- ۴_ پورمحمدی، سید راضیه، آخوند، سکینه، اخلاقی، نرجس، واکاوی شاخص‌های اخلاقی خانواده متعالی در بهبود سبک زندگی از منظر قرآن کریم، سال هفتم، شماره ۵۳، تابستان ۱۳۹۹
- ۵_ ساعی، منصور، الگوهای ارتباطات میان فردی والدین و فرزندان در خانواده (تحلیل تجربه فرزندان در خانواده‌های تهرانی) سال ۲۳، شماره ۵۸، تابستان ۱۴۰۰
- ۶_ طباطبایی، علامه سید محمد حسین، زن در قرآن، چاپ اول، قم، دفتر تنظیم و نشر آثار علامه طباطبایی، ۱۳۸۴
- ۷_ ملتفت، دکتر قوام، آذربون، بنت الهدی، پیش‌بینی رضایت از زندگی براساس الگوی ارتباطی خانواده با نقش میانجی‌گری انگیزش مذهبی شماره ۵۷، بهار ۱۳۹۵
- ۸_ کوثری، یدالله، بهداشت روانی خانواده، چاپ اول، تهران، اداره عقیدتی سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه، بهار ۱۳۸۶
- ۹_ مولوی، حسین، خسروی، صدراله، طاهر نشاط دوست، حمید و دیگر نویسندگان، اثربخشی آموزش الگوی ارتباطی خانواده کثرت‌گر بر میزان شادی زوجین، مجله ارمان دانش، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۶
- ۱۰_ نادری، مژگان، بررسی عوامل تقویت و تثبیت جایگاه خانواده و تأثیر آن بر تعالی جامعه اسلامی از دیدگاه قرآن و نهج البلاغه، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۱

سایت ایران پروژه Iranprozhe.ir